

ВСТУП

В Україні з прийняттям Податкового кодексу України та низки інших нормативно-правових актів, які регулюють податкову сферу, продовжується вдосконалення податкової системи, її правового регулювання та досягнення відповідності із сучасними тенденціями розвитку ринкових відносин.

Досить часті зміни та доповнення до вітчизняного податкового законодавства, хоча й свідчать про намагання законодавця здійснювати своєчасне реагування на сучасні процеси, які наявні як у податковій сфері зокрема, так і в суспільстві загалом, однак зумовлюють певні труднощі у разі їх практичного застосування суб'єктами податкових правовідносин. Саме тому у монографії розглянуто значну кількість питань теоретико-прикладного характеру, які стосуються правового регулювання податкових правовідносин нормами податкового законодавства. Поряд із цим важливе значення має якісна визначеність правового науково-теоретичного мислення, структури фундаментальних знань про податкове право і логіку їх розвитку в сучасних економічних, політичних та правових реаліях, що проявляється у формуванні понятійно-категоріального апарату податкового права України.

Зміст монографії спрямований на формування теоретико-правової характеристики понятійно-категоріального апарату податкового права України. Монографія складається з п'яти розділів, у яких проаналізовано лінгвістично-юридичне обґрунтування понятійно-категоріального апарату податкового права України та пов'язані з ним податкові правовідносини, виокремлено його місце в системі права України, проаналізовано зміст податкових правовідносин та наявну відповідальність за нормами податкового права України.

У першому розділі монографії «Лінгвістично-юридичне обґрунтування понятійно-категоріального апарату податкового права України» розглянуто питання, що пов'язані з формуванням та розвитком понять і категорій у податковому праві України, проаналізовано логічне, лінгвістичне тлумачне, філософське та наукове значення термінів «поняття» і «категорія», та визначено їх розуміння у податковому праві. Зосереджено увагу на застосуванні загальних правил використання юридичних термінів у нормативно-правових актах, які доцільно враховувати у разі застосування термінології податкового законодавства України, а також проаналізовано методологічні інструменти, які використовуються під час дослідження понятійно-категоріального апарату податкового права України.

У другому розділі «Теоретичні аспекти понятійно-категоріального права» розкрито генезу понятійно-категоріального апарату податкового права України за допомогою ретроспективного аналізу термінології податкової сфери з виокремленням етапів її розвитку. Запропоновано ознайомитися з теорією податків та їхнім впливом на розвиток понятійно-категоріального апарату податкового права з визначенням періодизації цих теорій. Здійснено історико-правовий аналіз податкового права, зокрема його понять і категорій, у країнах світу.

У третьому розділі монографії «Понятійно-категоріальний апарат податкового права в системі права України» розкрито особливості понятійно-категоріального апарату податкового права крізь призму визначення податкового права в системі національного права України, виокремлено місце податкового права у фінансовому праві України, а також через аналіз джерел та принципів податкового права України.

У четвертому розділі «Податкові правовідносини та податково-правові норми у понятійно-категоріальному апараті податкового права України» визначено поняття, особливості та види податкових правовідносин в Україні, охарактеризовано їх об'єктно-суб'єктний склад. Окрему увагу приділено визначенню правового статусу платників податків як найпоширеніших суб'єктів податкових правовідносин. Розглянуто юридичні факти у податковому законодавстві та їхній вплив на податкові правовідносини. Акцентовано увагу на структурі податково-правової норми та визначенні її елементів, зокрема охарактеризовано гіпотезу, диспозицію, санкцію у структурі податково-правової норми. Виокремлено класифікацію податково-правових норм, їхні форми реалізації та тлумачення.

Завершує монографію п'ятий розділ «Відповідальність як складова понятійно-категоріального апарату податкового права України», у якому розглянуто правові засади відповідальності за порушення податкового законодавства України та проаналізовано поняття та види цих правопорушень. Чільне місце відведено характеристиці фінансової, адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення податкового законодавства з використанням офіційних статистичних даних.

Концептуальні положення, подані у монографії, можуть бути використані як у законотворчій та правотворчій діяльності, передусім у частині внесення змін і доповнень до правових актів, які врегульовують питання відповідальності за порушення податкового законодавства, так і в навчальному процесі в рамках навчальних дисциплін для студентів, аспірантів, викладачів.